

Examen VWO

2009

tijdvak 2
woensdag 24 juni
9.00 - 12.00 uur

geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 28 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Ten oorlog! Europese oorlogen 1789 - 1919. Oorlog als maatschappelijk fenomeen

---

- 1p **1** Vanaf de zomer van 1789 trokken veel Franse vluchtelingen naar Oostenrijk. Waarom vormde dit voor het Franse revolutionaire bewind een motief om in 1792 de oorlog aan Oostenrijk te verklaren?

Gebruik bron 1.

In deze bron laat Levasseur zijn verbazing zien over het nieuwe benoemingsbeleid van de Franse regering.

- 2p **2** Leg uit:
- (zonder bron) wat de belangrijkste voorwaarde was om benoemd te worden als legerleider vóór 1789 en
  - (met de bron) wat er daarna in dat opzicht is veranderd.

In zijn beleid toonde Napoleon zich zowel een erfgenaam als een tegenstander van de idealen van de Franse Revolutie.

- 2p **3** Toon dit aan.

In 1808 trokken troepen van Napoleon Spanje binnen. Deze bezetting paste in de strijd die Napoleon voerde met Groot-Brittannië.

- 2p **4** Leg dit uit.

Twee uitspraken:

- 1 Het ingrijpen van Frankrijk en Groot-Brittannië in 1853 op de Krim hing samen met de afspraken op het Wener Congres.
- 2 Het ingrijpen van Frankrijk en Groot-Brittannië in 1853 op de Krim betekende het einde van de afspraken van het Wener Congres.

- 4p **5** Leg beide uitspraken uit.

Een bewering:

Tijdens de Krimoorlog bestond in Groot-Brittannië een verband tussen:

- de uitbreiding van het kiesrecht en
- het verschijnen van meer kranten in de loop van de negentiende eeuw en
- de verandering van het Britse beleid in de loop van de Krimoorlog.

- 3p **6** Leg met een voorbeeld van die verandering in het Britse beleid in de Krimoorlog uit, welk verband er was met de uitbreiding van het kiesrecht én met de uitbreiding van de pers.

Gebruik bron 2.

Deze bron geeft een juist beeld van de situatie van het Britse leger tijdens het beleg van Sebastopol.

- 2p **7** Geef twee voorbeelden uit de bron die dit beeld bevestigen.

Gebruik bron 3.

- 2p **8** Leg uit:
- (met de prent) welke mening Daumier heeft over de politieke situatie op dat moment en
  - waardoor deze prent ook vlak voor 1870 nog actueel is.

Gebruik bron 4.

Cham geeft in zijn brief een oordeel over het beleid van Napoleon III, en verwijst daarbij twee maal naar het jaar 1814.

- 3p **9** Leg uit:
- (zonder bron) wat de betekenis van het jaar 1814 was voor de Franse positie in Europa en
  - (met de bron) dat Cham over het beleid van Napoleon III een dubbelzinnig oordeel geeft.

Gebruik bron 4.

Cham doet in het eerste deel van zijn brief een aantal voorspellingen over het verloop van de komende oorlog.

- 2p **10** Noem twee van die voorspellingen en leg per voorspelling uit of deze is uitgekomen.

De overwinning van Duitsland in de Frans-Duitse oorlog zorgde in Europa voor veranderingen op verschillende gebieden.

- 4p **11** Noem telkens een voorbeeld van zo'n verandering in Duitsland of Frankrijk
- op maatschappelijk gebied en
  - op militair gebied.
- Geef per verandering aan welk verband er bestond met de Eerste Wereldoorlog.

Gebruik bron 5.

De tekenaar geeft hier zijn visie op het Duitse politiek-militaire beleid omstreeks 1900.

- 2p **12** Geef aan:
- (met de bron) welke mening de tekenaar heeft over het Duitse beleid en
  - (zonder bron) tot welke internationale spanningen dit Duitse beleid leidde.

Gebruik bron 6.

Lloyd George geeft hier zijn oordeel over de Britse vrouwenbeweging.

- 4p **13** Leg uit:
- dat zijn oordeel over de vrouwenbeweging beïnvloed is door de functies die hij tijdens de oorlog bekleedt en
  - dat er volgens hem sprake is van discontinuïteit in de opstelling van de vrouwenbeweging en
  - dat er, anders dan Lloyd George hier aangeeft, wel continuïteit in de opstelling van de Britse vrouwenbeweging kan worden gezien.

Gebruik bron 7 en 8.

Stel je doet onderzoek naar de voedselvoorziening in Berlijn in 1916. Je vindt deze twee bronnen, die beide geschikt lijken te zijn voor je onderzoek. Toch twijfel je aan de bruikbaarheid van beide bronnen voor je onderzoek.

- 4p **14** Leg bij elke bron uit, met welke redenen je kunt twijfelen aan:
- hun betrouwbaarheid en
  - hun representativiteit.

Na de Eerste Wereldoorlog werden in vrijwel alle Franse gemeenten monumenten opgericht voor de gevallen soldaten uit die plaatsen. Deze wijze van herdenken houdt verband met het traumatische karakter van de Eerste Wereldoorlog, maar bevat ook een nationalistisch element.

- 2p **15** Leg dit voor beide aspecten uit.

Dynamiek en stagnatie in de Republiek

De moedernegotie vormde de basis voor de bloei van de Republiek.

- 4p **16** Leg uit waardoor de moedernegotie:
- de commercialisering van de landbouw bevorderde en
  - de groei van de steden mogelijk maakte.

De technische vernieuwingen die bijdroegen aan de bloei van de Hollandse haringvisserij in de 15e eeuw, droegen ook bij aan de moedernegotie.

- 4p **17** Licht dit toe door met een voorbeeld van een technische vernieuwing in de haringvisserij uit te leggen waardoor deze bijdroeg aan:
- de bloei van de haringvisserij en
  - de moedernegotie.

De gebeurtenissen hieronder staan in willekeurige volgorde en hebben te maken met economie en politiek in de Republiek.

- 1 In Amsterdam breekt het Doelistenoproer uit.
- 2 Tijdens het Twaalfjarig Bestand wordt de kaapvaart tijdelijk stilgelegd.
- 3 In de Vrede van Munster wordt de Republiek officieel erkend als onafhankelijke staat.
- 4 In de Unie van Utrecht sluiten de zeven Noordelijke gewesten zich aaneen in hun strijd tegen Filips II.
- 5 In het Rampjaar krijgt de Republiek te maken met oorlogen met Münster, Keulen, Frankrijk en Engeland.
- 6 De Zeeuwen en Hollanders beginnen met de blokkade van de Schelde.

- 2p **18** Zet deze gebeurtenissen in de juiste tijdsvolgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Tussen 1585 en 1590 vestigden duizenden immigranten uit de Zuidelijke Nederlanden zich in Haarlem. Vaak werd door arbeiders en ondernemers in de textielindustrie positief gereageerd op de komst van deze immigranten.

- 2p **19** Noem een reden voor de Haarlemse textielarbeiders en een reden voor de Haarlemse textielondernemers om positief te reageren op de nieuwkomers uit het Zuiden.

De Republiek werd in de zeventiende eeuw getroffen door mercantilistische maatregelen van Engeland en Frankrijk.

- 6p **20** Noem zowel voor Engeland als voor Frankrijk een dergelijke maatregel en leg met de inhoud van elke maatregel uit waardoor die nadelig was voor de economie van de Republiek.

Gebruik bron 9.

Bij deze bron horen de volgende feiten:

1 In 1651 mislukte het overleg over samenwerking in de internationale handel tussen een Engelse handelsdelegatie en de Staten-Generaal.

2 De Republiek was rond 1650 op het toppunt van haar militaire macht.

- 4p **21** Leg bij elk gegeven uit, welke conclusie je daarmee trekt over de representativiteit van dit gedicht voor de weergave van de verhouding tussen de Republiek en Engeland rond 1650.

Gebruik bron 10.

De schrijver van dit pamflet is een aanhanger van de Patriotten.

- 2p **22** Toon met de bron aan dat deze bewering juist is.

Gebruik bron 10.

Een bewering:

De gebeurtenissen vanaf 1780 tonen aan dat de schrijver de staat waarin de Nederlandse vloot verkeerde juist inschatte.

- 1p **23** Geef een argument om deze bewering te ondersteunen.

Gebruik bron 11.

Dit opschrift uit 1784 maakt de bedoelingen van de stichters van het werkhuis duidelijk.

- 2p **24** Toon met de bron aan, dat dit Groningse werkhuis een economisch en opvoedkundig doel heeft.

Het economische doel van de werkhuisen voor de armen in de zeventiende eeuw verschuift in de achttiende eeuw naar een meer opvoedkundig doel.

- 3p **25** Verklaar deze verschuiving vanuit:
- de economische ontwikkeling van de Republiek die plaatsvond van het midden van de zeventiende tot het einde van de achttiende eeuw en
  - de Verlichting.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Gebruik bron 12.

Deze tabel laat zien dat:

- de eerste helft van de zeventiende eeuw de Gouden Eeuw is geweest maar
- de achttiende eeuw met recht de Zilveren Eeuw wordt genoemd.

2p **26** Ondersteun beide uitspraken met gegevens uit de tabel.

Gebruik bron 12.

De omvang van de buitenlandse handel van de Republiek wijkt in de periode 1671-1680 sterk af van de voorafgaande perioden.

2p **27** Geef daarvoor een verklaring.

In de achttiende eeuw kon de Republiek de economische bloei van de Gouden Eeuw niet voortzetten.

3p **28** Verklaar dit door:

- een factor te noemen die bijdroeg aan de economische bloei van de Republiek in de zeventiende eeuw en
- uit te leggen waardoor dezelfde factor in de achttiende eeuw deze functie niet meer kon vervullen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.